

Y. Balogh

(A ház: A 230-falúak háza, az
azaz a 230-falúak háza, azaz a 230-falúak háza)

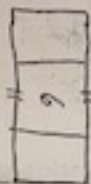
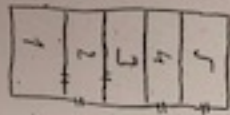
1. Telepítés.

A falu részei: Kono vég, Felvég, Alvég, Kisköcs, Sárgabőr,
Szög, Gát / "gátosok" /.

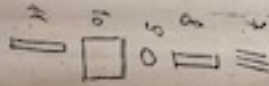
A házakban nincs ezelenen.

A padlás feljáró elől, az eresz alatt, a két ablak közé fű-
lőtt van, a "stablony deszká"-ba végső.

Tét Lajos, bíró telkének elrendezése:

1. Zsák ház
2. Pitar
3. Kisköcs
4. Kono
5. Gát
6. Alvég
7. Felvég
8. Kono
9. Kisköcs
10. Lajos Lajka
11. Gát vég

A háztető gerincén a "matingok" feje felfelé áll és ta-
rajosan van összekötve. Régen minden háztető ilyen volt.
A ház bevezetése első ház, pitar, utó ház.
A padlásfeljáró kívül van az ajtó mellett, mindjárt jobb-
ra. Belül a pitarban megfelelő bevezetés.
A pitar ajtón olyan magas "récs" van, mint maga az ajtó-
nyílás. "Hátsz: könnny, lécekből összerott ajtó.

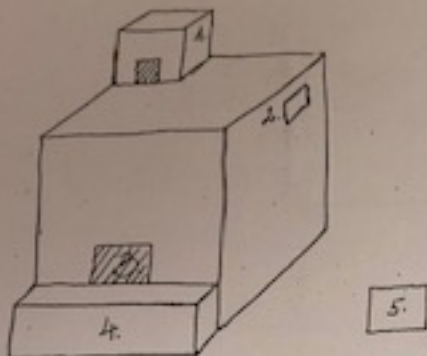
Faldisz. Az utóház külső falán,
az ajtó és a ház vége között
3 ilyen van egymás mellett.
A fállal egyenlően, fehérre van
meszelve.

Az újabb házakban már nincs "böglya", kívül építik meg
az udvaron.
A faraszt feletti lukat /füstlyuk? / "kukucs"-nak mondják.
A ház előtti padozat: "tűcsik", vagy "fal allja". A szepes

19. 31. 1980. 3. 12.

hátsó "furazatosak".
3 szezon ház van még a faluban.

2. Gazdálkodás.

Körülbelül 10 éve nincs nyomiasos gazdálkodás. A határ anna idején 3 részre volt beosztva. 3 évenként hagyták ugart. Volt "zöld és fekete agar".

Aratáskor 10 kővét raknak egy keresztbe. A legalsó: rektor a megfelelő pap.

A munkák ideje / szénakaszálás, vetés, ugarolás, aratás, stb. / nem volt megállapítva, de mikor valaki megkezdte, másnap az egész falu követte a példát. Tehát minden munka egy időben történt, minden előzetes intézkedés nélkül.

Régen itt is ^{szénával} arattak.

3. Táplálkozás.

Aszálás. Aszálnak: szilvát, körtét, almát, cseresznyét. Vagy aszaldoban/ld.: Damak /, vagy kőmedőbe teszik be. Az aszalt gyümölcsöt a "pad"-ra /padlás/ teszik kődrába, vagy "hamvas" -ra. Télen eszik, a fonalás közben/mert különben elfárad a szájuk/ eszegetik. Az aszalt gyümölcs neve "aszú szilva stb."

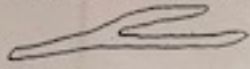
4. Mesterkedés.

Kendermunka. A virágos kendert nyűvik először. Majd eláztatják és "kiszárijják". "Kövés" van kötve, s ugy ezrad

a mezon. Tilon tilolják, a tilónak van lóba és nyelve. A
tilóda közben kihull, az a "paszernya", azt eltávolítják. A
kendert türetnel a molosok viszik. /Akinek csak kovács volt
próbálta szecskavígó hegyere, is türetnel, de ez nem vált
be./ Azután "gerébenbe" visznek. Aki a fogak között ma-
rad: "csespi". Aki eljut, az kijön: "szől" /azt "koszoró"-ba
fonják/, másodszor a "mókóca". A csopót "gongyold"-ban te-
szik el. Egy gongyoldt. Akin a gusealyra. Van "kózi gu-
sealy" és keresek gusealy. Kózi gusealyt szoktak a legé-
nyek ajándékoszni a földöznek.

5. Mészset.

A mészset, vagy a kertben tartják, vagy a szőlőben. A rajok-
kat "kas"-ban, kaptárban és "pótló"-ban /kie kaptár/ tart-
ják. Régebben kemencébe tették a "sonkoly"-t és a melegén
a mész kifutott belőle egy télna. A télna

"kőtdgufd"-t

tettek. /Kovácsolásnál is ezt használják, a szitát teszik
rá./

A mészket mindig férfi gondozza. Kereszténkor, hogy el ne
menjen a raj, fűvelni szoktak, vagy megpermetezik a mész-
ket vízzel, vagy "port" hajingálnak közéjük". Régen odvas-
fából is csináltak kassokat /tölgyfából/. Olyan fát ke-
restek ki a m. erdőben, amelyikben m. h. lakott és azt ki-
vágta. Az így nyert kas neve "odu". Az alja és a teteje
lapos. Mince rajta keszülő nyílás, csak rajzúra használ-
ják. -Leginkább szepből font kassokat és deszkakaptárakat
használnak. Ezeket cigányok készítik. A röplyukba egér el-
len szöveget tesznek. A sonkolyokat kifeszített drótokkal,
vagy "keresztléc"-kel erősítik meg. Hűdég ellen régi
pnyvákcal, porróccokkal takarják le a kassokat.

6. Viselet.

Épvisélet van. A szoknya félmoszsa. Menyecskek vasárnap,
ha a templomba mennek, "hátrakötő kendő"-t vesznek fel.

7. Tekerhordás.

Ott, ahol messze van a kut, két vedret "horog"-ra akasztá-
nak, s úgy viszik félvállon. /Horog: egyenes rud, a két vég-
én lecsüngő kampóval./

Hövidebb távolságra takarmányt, szalmát /vagy, ha pl. a
sarkának aljazót visznek/ "koloncos ruhá"-ba, vagy "tracs-
kos"-ba kötik bele. A négy sarkára "korc"-ot kötnek, szes-
zel fogják.

Ha a hátréből bármiféle tárgyat, tárgyat használni, vagy a
 a városba viessnek valakit /tejes kánnal is/, "batu"-t,
 "batuló ruhá"-t, "háti ruhá"-t kintnek. Míti kosarat vi-
 ezont nem használnak.
 Keresztelő idején a komaszony a gyerekdgyssnak "ajándék-
 bordó kendő"-ben viszi az újelt. Lakodalomban tástafélt
 visznek így ajándékba a meghívottak.

B. Folklore.

Lakodalom.

Mikor a násznép megy a son, ugyanazon házhoz, a menyasszonyos
 házba, akkor odaérnek elkezdnek az odaválók tilolni, meg ros-
 tálni, hogy mit keresnek itt, akkor itt nagy dolog van.

Mikor a lényt viszik a vőlegényes házhoz, árpa, meg zab szemet
 szórnak közéjük.

Mikor mennek a jegyadósz, hamuvaltelt cserépfazekat, vágnak
 a "kerekhez".

Mikor más községből hozzák a menyasszonyt, a kocai elötti tü-
 zet raknak az uton.

Ugyanakkor szalmakötelet fonnak keresztbe az uton, amit a
 ló kettészakít.

Mikor a vassoránál a menyasszony eszi a levest, a "szakács-
 asszony" kánálban egy igen nagy tástacsáigát visz be és
 észrevétlenül bedobja a levestébe.

Vassora állt a szakácsasszony bekötött kánál, jelleve odakel-
 ve benegy a szobba, hogy segítse kezét a forró kána, ad-
 janak pínkt a meggyógyításra. A vőlegényes házakoznak. Aki nem
 ad, azt a szakácsasszony meglobdósi uszal a nagy fakandállal,
 amit aközében tart.

Rége a vőlegény kulapban táncolt.

Temetés.

Halott mellett újabban már nem virrasztanak. Régebben egész
 éjjel nyitva hagyták a lámpát. Katólikusoknál a társulatos
 asszonyok már akkor elkezdték az éneklet, ha beteg lett
 valaki. Reformátusoknál régebben son énekelték.

A halottak "lugzó"-ra, vagy hordóra, vagy ágyra szokták
 kiteríteni. Ponyvába zeupot varrnak, azt fehér lepedővel le-
 terítik, a feje alá párnát tesznek.

A tükröt, ha meghal valaki a házban, letakarják, vagy "befor-
 díjják". Míg a halott a házban van, nem a, itnak ablakot, nem
 söpörnek.

Ha megvan a halott "jegyruhá"-ja, abban temetik. A koporsóba
 tesznek: kalapot, szilácsot/forgács/, szendveget, bicskát,
 szoltárt, pipát, szeekendőt, a fiatalnak a kezébe virágot.
 Mikor leeresztik a sírba, félelem ellen rögget dobnak a ko-
 porsó után.

Temetés után felégetik a szalmát, ami a halott nyugtatót, az igyemest kimosnak, kiszellőztetik.

Tört szoktak úlni. Behívják a sirdőket, a seprőket, a hószántásokat. A temetésben "feliszolál" a halott valamelyik közeli férfi rokona: "jelenjenek meg a szomoró hársá, akik a fáradságukat nem sajnálták".

Étrend: "gulyás", sült-tízta és bor /régebben pálinka/. A főhelyen a halott keresztnevéje ül. Néhál szoltárokat is énekeltnek.

Fiatal lányt a koporsóba egy ültőstetnek fel, mint a menyasszonyt. Tízta főírbe, koszoruba, fátýollal. -Legények feketében, s visszabokráta a szilán.

A fiatal halottat 6 fiú és 6 lány viszi, felváltva. A lányok fején koszora van, fehér ruhában vannak, s hájukon kendő.

/Ha már nagy volt, ezövítt kendő, kicöcknél szebbkendő/ Lakodalomban a nyoszolyó-lányok terekára is ilyen kendő van tüsve és a vőfély karján is.

Siratai nők szoktak, úgy, hogy ráborulnak a koporsóra. A ravatal mellett és a temetésben is szoktak siratni.

Fonóház.

Fonóház szokott lenni. Lán-oknak régebben 3-4, újabban már csak 2-3 is szoktak fenni, hogy 5-6 lány minden este máshova megy.

Rögen segítettek fenni a háziasszonyoknak és "világító"-t adtak /petróleumot/. Legények minden este járnak.

Mikor berekesztik a fonóházt, "vacsorát csinálnak". Minden lány viszi valamit a fonóba: /csigaleves, sütemény, tejbekés, peccsenye/. Bort a legények visznek. Néha cigány is van. A cigányt a legények fizetik, és a házat másnap a lányoknak kell kitakarítani. A vacsora mellett dalolni szoktak, ha cigány van, táncolni is.

"Szomszédkázsé, postáskázás" /Fonóházak/:

Egy lány, vagy egy legény kimegy a pítarba, ez a "postás". Valaki odáll az ajtóhoz: ez a "Hajdu". A postás kopog. A hajdu kérli: "Ki az?". Kintről: "a postás". "Kit hozott?"

"levelet". "É Hány peccsítél?" kérli a hajdu. "Husszali" /a lányok csak 3-5-t mondanak./ "Kinek?" "XY-nak". Aki-

nek a levelet hozta, az kimegy és kint annyi csöket ad, ahány peccsét volt a levélben. Ha a lány nem akar kimenni, a hajdunál van egy bot, s azzal megveri.

"Fordujj kis szék!" /Fonóházak/:

Egy székot kiállítanak a szoba közepére, s egy legény ráül.

A többiek közül akárki részol: "Fordujj kis szék!" "Nem fordulok!" feleli a legény. "Keddig?" "Keddig". "Mitvársz?"

"Csöket!" "Kirül?" "X Y-tól". A nevezett megcsökolja és ő ül a helyére.

Állítás.

A leányok "adjanak" /1-2-3/ és pontokhoz utjanak ill. a pontokhoz állítanak. A leányok az orrúra baloldval, a felfordított állítással ill. és 2 óra között állítják fel az ajtó elibe, vagy /ha nincs kutya van/ a kapu elé. A lány rendezésint nem tudja előre, hogy írt meg a fát /1 órával, esetleg kesz-vel díszítik. A felállítás után nem szokás a leányokat díven díszíteni. A fát őrizni kell, hogy el ne lopták. A fa másnap reggel 8-10 óráig áll, a akkor a lányok kiállítják. Sokszor a lány még később sem tudja meg, hogy ki állította neki a fát.

Szereklátások.

Libát az ut mentén, vagy a kertben szoktak legeltetni. Az utnál néha 7-8-an is összejönnek /"csapat" libákkal / és játékosan.

Cickek:

Lányok és fiúk párosan egymás háta mögé állnak /nagyobb van hátul/ és így a páros nért alakítanak. Őnkéntes vállal-kozáskor egy macska és egy egér kerülökik. A macska üldözi az egeret, aki kívül a kör mentén futva men-kül. Közben mindnyájan mondják: "Cicke, macska, cici híros,

Ott led, ott led, ahol híros,

Kurta vót az egér farka,

Nem érhette el a macska."

Az egér ugrani egy óvatlan pillanathoz az egyik pár elé ugrik, s így hármán lesznek. A harmadik, ha észreveszi, fel-váltja az egeret, ha nem, a macska megüti, és az eddigi macska lesz az egér, a "harmadik" pedig a macska szerepét veszi át.

Küldj Király katonát!

Két "király" két csapatot alakít, kiválogatással. A csapatok különválnak és 8-10 méter távolságban szembéllnek egymással. Össze fogódzkodnak /mindegyik gyerek erősen fogja a másik kezét/, majd az egyik király elkiáltja magát: "Küldj király katonát!" A másik csapat katonája oda is szalad, azzal a céllal, hogy két kifeszített karnak nekirohassa, elszakítsa azt. Ha sikerül /a király a csapat közepén áll/, arról az oldalról mind elviszi a katonákat. Ha nem, ő is ott marad és beáll a csapatba. Most ez a király küld katonát. A játék addig megy, amíg az egyik csapat elfogy.

Sapkaverseny.

A társaság két csapatra oszlik. A csapatok jó messzire elmennek egymástól és közöttük egy botot szarnak be a földbe, úgy, hogy mind a két csapattól egyforma távolságra legyen. A

7
-26-

Előszó 161

két csapatból elindul 1-1 fiu, elszaladnak a botig, megkerülik és visszafutnak csapatukhoz. A futók kezükben vagy egy botot, vagy sapkát tartanak, amit átadnak a következőnek. Az a csapat nyer, amelyiknek az utolsó embere először ér vissza indulási helyére.

